

PREDGOVOR

Istraživanje i prikupljanje medicinskog nazivlja u Hrvatskoj razvijalo se naročito potkraj XIX. i u prva dva desetljeća XX. stoljeća, da bi zatim nastupila stanka sve do pokretanja *Medicinske enciklopedije* i *Medicinskog leksikona* Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža.

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti zaslužna je što se sustavno počela izučavati suvremena terminologija medicinskog (humanoga i veterinarskoga) nazivlja. Još od 1953. godine u ondašnjem IV. Odjelu za medicinske nauke Akademije, Sekcija za medicinske nauke i Sekcija za veterinarske nauke bave se organiziranim radom na prikupljanju i izdavanju medicinske terminologije. Godine 1990. pojedini su članovi Razreda za medicinske znanosti HAZU najprije cjelovito formulirali svoju viziju projekta, a zatim s Leksikografskim zavodom zajednički razradili metodiku sakupljanja i računalnu obradu podataka, da bi se stvorila solidna baza terminoloških natuknica. Obje su sekcije odlučile da će zajednički izraditi medicinsku terminologiju. U tijeku 12 godina organiziranoga redakcijskog rada istraženo je i obrađeno oko 56 000 natuknica. Rezultati su tih istraživanja i u ovome *Enciklopedijskom rječniku* koji je plod suradnje Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža i Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Na projektu je surađivalo 94 suradnika.

Temeljna je svrha rječnika bila sakupiti i etimološki objasniti stručne izraze cjelokupne suvremene medicine, humane i veterinarske, uključivši i dodirna prirodosnanstvena područja fizike, kemije, biologije, botanike, zoologije, antropologije i dr. Posebna je pozornost bila posvećena onim granama znanosti koje su značajne za razvoj odnosno za suvremeno stanje znanja u medicini, kao što su biokemija, imunologija, genetika, molekularna biologija itd. Pritom se nastojalo prikupiti u struci usvojene i potvrđene termine, osobito one međunarodno prihvaćene, i to u suvremenom obliku, dakle prema najnovijim međunarodnim preporukama, ako stariji oblici nisu ispravniji (npr. Nomina anatomica). Osim toga nastojalo se zadržati i češće narodne nazive za bolesti ili simptome, osobito one koji se rabe na širim govornim područjima i koji su i danas u uporabi. Ponegdje su zadržani i neki stariji, pa i napušteni izrazi, kako bi ipak bacili svjetlo na našu medicinsku narodnu terminološku baštinu i kako ne bi potpuno pali u zaborav. Napokon, u rječnik su uneseni i neki najnoviji stručni izrazi, napose one tuđice iz angloameričkoga govornog područja, koje su se uvriježile u mnogim jezicima, a za koje u hrvatskome jeziku još nema prihvatljivog izraza.

Nazive anatomskih struktura, kao i nazive bolesti, nastojalo se navoditi prema strukturi, funkciji, patološkoj promjeni ili drugim objektivnim značajnim parametrima, dok su eponimi za iste pojmove spomenuti samo kao sinonimi, osim kad je imenovanje bolesti, sindroma i sl. prema autoru posve uvriježeno i općenito prihvaćeno. Lijekovi su navedeni po svojim generičkim imenima, dok su tvornički nazivi izbjegavani, osim rijetkih iznimaka koje se nisu mogle izbjeći.

Natuknice su poredane po abecedi. Vodeće natuknice tiskane su masnim slovima, jednako tako i njihovi latinski sinonimi. Podrijetlo riječi (latinsko, grčko ili drugo) objašnjeno je u uglatim zagradama. Kod eponima zabilježen je autor po kojem je entitet nazvan, s naznakom struke, narodnosti i godinama rođenja i smrti. Zbog izvornih grčkih izraza u podrijetlu riječi natuknice dodan je grčki alfabet. Oznake *hm* i *vm* stoje uz natuknice koje se odnose na

humanu, ili na veterinarsku medicinu, ako to nije jasno iz same definicije. Navedeni su i sinonimi na engleskom, francuskom i njemačkom jeziku.

Ovaj je rječnik u hrvatskoj medicinskoj leksikografiji prvi u kojem je okupljeno nazivlje humane i veterinarske medicine te mu po tome pripada i posebno, šire značenje. Namijenjen je stručnjacima i znanstvenicima, pa i studentima obiju struka. Kao prvi takve vrste rječnik sigurno nije besprijekoran, no uredništvo se nada i vjeruje da su pokretači projekta, suradnici i urednici ispunili postavljeni zadatak koliko je to bilo moguće u danim okolnostima.

Realizacijom ovog projekta koji je podupiralo tadašnje Ministarstvo znanosti i tehnologije Republike Hrvatske, popunjena je praznina u fundusu naše suvremene liječničke, veterinarske i farmaceutске znanosti te prekinuta stanika u našoj znanstvenoj terminološkoj pisanoj kulturi. Ostvaren je i cilj da se u Leksikografskom zavodu Miroslav Krleža utemelji baza podataka iz cjelokupne medicinske terminologije (humane i veterinarske) na hrvatskom jeziku, uz sinonime na latinskom, engleskom, francuskom i njemačkom jeziku.

Koristimo se prilikom da na kraju zahvalimo prof. dr. sc. Slobodanu Kašteli, dr. sc. Zvonimiru Mariću i mr. sc. Vladimiru Pezi koji su od samog početka svojom organizacijskom potporom i suradnjom sudjelovali u pripremama i radu na ovom rječniku. Zahvaljujemo i Željku Fernežiru, koji je izradio računalne programe za prvu bazu podataka ovog rječnika za DOS operativni sustav.

Uredništvo

Uredništvo je s velikom radnošću i odgovornošću obavilo sve potrebne poslove u vezi s izdavanjem ovog rječnika. Posebno se zahvaljujemo dr. sc. Slobodanu Kašteli, dr. sc. Zvonimiru Mariću i mr. sc. Vladimiru Pezi koji su od samog početka svojom organizacijskom potporom i suradnjom sudjelovali u pripremama i radu na ovom rječniku. Zahvaljujemo i Željku Fernežiru, koji je izradio računalne programe za prvu bazu podataka ovog rječnika za DOS operativni sustav.

Nazive anatomskih struktura kao i nazive bolesti, nastajalo se navoditi prema strukturalnoj funkciji, patološkoj promjeni ili drugim objektivnim značajnim parametrima, dok su eponimi za iste pojmove spomenuti samo kao sinonimi, osim kad je imenovano bolest, sindrom i sl. prema autoru pojave uvršteno i općenito prihvaćeno. Ispisani su navedeni po svojim generičkim imenima, dok su tvornički nazivi ispisivani, osim tjelesnih tvari, koje se nisu morale ispisati.

Narukvice su poručene po specifičnim nazivima. Većina narukvica ispisane su prema bivšim, jednako tako i njihovi latinski sinonimi. Podrijetlo riječi (latinsko, grčko ili drugo) objašnjeno je u nekim slučajevima. Kod eponima zabilježeno je autor po kojem je riječ, naziv, a narukvicom struke, narodnosti i godina nastanka. Zbog izvornih razlika između jezika u podrijetlu riječi, narukvice dobile su različite oznake. Oznake su: 1. za riječi iz latinskog jezika, 2. za riječi iz grčkog jezika, 3. za riječi iz njemačkog jezika, 4. za riječi iz francuskog jezika, 5. za riječi iz engleskog jezika, 6. za riječi iz italijanskog jezika, 7. za riječi iz španjolskog jezika, 8. za riječi iz portugalskog jezika, 9. za riječi iz hrvatskog jezika, 10. za riječi iz drugih jezika.